

Jarosława Koniewa

Działalność literacko-kulturowa Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej w kontekście ukraińskiego modernizmu

Acta Polono-Ruthenica 13, 367-376

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jarosława Koniewa
Olsztyn

Działalność literacko-kulturowa Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej w kontekście ukraińskiego modernizmu

Działalność kulturowa i twórczość literacka mało znanej ukraińskiej poetki polskiego pochodzenia Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej jest tragicznym i bardzo szczególnym dokumentem kultury ukraińskiej początku i pierwszej połowy XX wieku, świadectwem duchowej drogi inteligencji w sposób nowoczesny przekazującej odwieczne wartości humanistyczne dla potomnych.

Wśród działaczy polskich na Ukrainie jeszcze w wieku XIX wyłoniła się grupa chłopomanów i ukrainofilów, którzy nie tylko badali etnografię i literaturę ludową, ale także aktywnie włączyli się w rozwój kultury ukraińskiej, m.in. Juliusz Słowacki, Włodzimierz Antonowicz, Tadej (Tadeusz) Ryłski, później jego syn Maksym Ryłski – wybitny ukraiński poeta i tłumacz poezji polskiej, w tym *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. Przyświecała im szlachetna idea upowszechniania odradzającej się po 300 latach zniewolenia kultury ukraińskiej. W artykule dotyczącym ukrainofilstwa w Małorosji (jak nazywano w carskiej Rosji Ukrainę) Włodzimierz Antonowicz bronił prawa każdej grupy etnicznej w wielonarodowościowym imperium do zachowania i wyrażania miejscowego kolorytu w życiu codziennym, języku, obyczajach, we własnej twórczej aktywności, zachęcał do badania specyfiki kultury ludowej i przenoszenia jej oryginalnych walorów do warstw oświeconych, przyczyniając się w ten sposób do odbudowy spójnego całokształtu i specyfiki mentalności narodowej¹.

Ten okres narodnictwa w XIX w. znany badacz literatury, jeden z czołowych przedstawicieli neonarodnictwa z lat 1910–1930 XX w. Serhij Jefremow określił jako „całą epokę w naszym życiu społecznym”, zaś działaczy tego prądu – W. Antonowicza i T. Ryłskiego – nazywał „заступниками двох сторін, але одного діла – національного відродження українського народу та простування його по

¹ В. Антонович, *Про українофілів і українофільство (Відповідь на напади „Вестника Южноі и Ю.-З. Россіи“)*, „Україна” 1928, t. 6, s. 50-55; [online] <<http://litopys.org.ua/anton/ant06.htm>>.

шляху поступу до щиро людського щастя (rzecznikami obu stron, ale tej samej sprawy – narodowego odrodzenia narodu ukraińskiego i jego marszu szlakiem postępu ku prawdziwie ludzkiemu szczęściu)². Od lat 30. wraz z początkiem represji na terenach sowieckich wspomnianie nazwisk chłopomanów i „starohromadiwciv” było zakazane.

Według spisu ludności z 1897 r. w guberniach lewobrzeżnej Ukrainy w rozproszeniu, a częściowo także w licznych zwartych skupiskach zamieszkiwało 516 tys. Polaków i liczba ich ciągle wzrastała³. Jednak wydarzenia z początku XX wieku stały się punktem zwrotnym w historii narodów ukraińskiego i polskiego. Po nieudanej próbie odbudowania niepodległego państwa ukraińskiego i ustanowienia dobrosąsiedzkich oraz sojuszniczych stosunków z Polską (tzw. ugoda warszawska J. Piłsudskiego i S. Petlury z 1920 r.), a następnie zniszczeniu Ukraińskiej Republiki Ludowej i wprowadzeniu bolszewickiego systemu radzieckiego – od lat 20. do końca lat 80. XX wieku – Ukraińcy i Polacy, a także przedstawiciele innych narodowości zamieszkujących na obszarze Ukrainy Radzieckiej zaznali wzlotów i upadków, ponieśli ogromne straty w wyniku masowych deportacji, represji i działań wojennych. Według spisu ludności w 1926 r., po repatriacji z lat 1921–1925 w całej USRR mniejszość polska liczyła już tylko 476,4 tys. osób, zaś w okresie 1921–1939 zmniejszyła się jeszcze o 200 tys. W styczniu 1921 r. Politbiuro KC KPU uchwaliło tajne rozporządzenie, na mocy którego miało ujawniać i wykrywać w środowiskach Polaków działalność wszelkich „jednostek kontrrewolucyjnych w terenie”⁴. Taka sytuacja nie sprzyjała rozwojowi kultury mniejszości narodowych w Ukrainie, jak zresztą i kultury ukraińskiej. W okresie powojennym coraz mniejsza liczba mieszkańców USSR deklarowała język polski jako ojczysty. Według spisu ludności w roku 1989, 66,6% Polaków uznawało za ojczysty język ukraiński i 20% – rosyjski⁵. Dzisiaj Polacy to jedna z największych mniejszości narodowych na Ukrainie. Pamiętając o tak ciężkich i tak mało jeszcze poznanych losach ich kultury w wieku XX na tych terenach, należy sumiennie zbierać najmniejsze świadectwa historii i okruchy twórczych dokonań, by uzupełnić wizerunek rozwoju kultury na Słowiańszczyźnie Wschodniej.

² С. Єфремов, *Пам'яті Тадея Рильського*, „Рада” 25 сентября (8 листопада) 1912, nr 259, s. 1, cyt. za: [online] <www.mau-nau.org.ua/kong/Odesa/Book1/Art50.htm>. Н. Пазяк Тадей Рильський (1841–1902) – фольклорист та етнограф (до історії хвилі національного відродження кінця 50-х – поч. 60-х років XIX ст.).

³ О. Калакура, *Поляки – сусіди українців і давні жителі на їх етнічних землях*, [w:] *Українознавство*, ред. П.П. Кононенко, Київ 2005, число 3, s. 80–88.

⁴ Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО) України, Ф.1, Оп. 20, Спр. 1542, Арк.2, cyt. za: *ibidem*.

⁵ *Ibidem*, s. 87–88.

Maria Karpińska-Węgrzynowska to typowa przedstawicielka nowej literatury burzliwych lat 20.–50. Jej utwory są świadectwem czasu i wiernym zwierciadłem nastrojów neonarodnickich i patriotycznych panujących wśród inteligencji podczas rewolucji 1917 r., wojny domowej, głodu w 1924 r., wielkiego głodu w 1933 r., wojny 1941-45 r., i znów klęski głodu w 1946 r. Pisarze należący do generacji, która zyskała nazwę „Rozstrzelane Odrodzenie” – od tytułu antologii dzieł pisarzy tego okresu, wydanej przez Jurija Lawrinenkę w Paryżu (1959) – w latach terroru mieli do wyboru tylko trzy drogi: albo dać się zabić Sowiетom, albo zdradzić swój oryginalny styl i podporządkować się zasadom realizmu socjalistycznego, albo zamilknąć. Maria Karpińska-Węgrzynowska na początku swojej drogi życiowej i twórczej publikowała niektóre wiersze w periodykach literackich, ale później zaczęła pisać już wyłącznie do szuflady, więc jako poetka wybrała milczenie. Pisała w języku ukraińskim, a język polski był używany wyłącznie w gronie rodzinnym. Z młodszymi dziećmi rozmawiano już po ukraińsku z obawy, że bawiąc się z dziećmi sąsiadów mimo woli ujawnią swoje pochodzenie.

Sołomija Pawłyyczko, określając parametry dyskursu kulturowego ukraińskiego modernizmu, wyodrębniła kilka etapów modernistycznej odnowy literatury ukraińskiej: dziesięciolecie przed pierwszą wojną światową, dziesięciolecie powojenne, lata 40., 60. i wreszcie lata 80.⁶ Twórczość Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej odpowiada głównym tendencjom rozwoju modernizmu w Ukrainie: od romantycznego stylu narodnickiego na początku drogi twórczej, poprzez psychologizm i impresjonizm lat 30. do sfery transcendencji, czystej spontaniczności w ostatnim okresie twórczości.

Pisarka żyła w latach 1899–1963. Pierwszy i jedyny tomik jej utworów: *Akordy smutku*⁷ okazał się drukiem w Kijowie dopiero w roku 2007, dokładnie 44 lata po jej śmierci.

Postać Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej wyłania się z przechowywanych w archiwum domowym dokumentów i rękopisów, wspomnień i relacji jeszcze żyjących członków rodziny. Jednakże prowadząc badania poświęcone jej twórczości, boleśnie odczuwam brak materiałów źródłowych, brak informacji, spowodowany w głównej mierze milczeniem tych starszych, którzy jeszcze pamiętali i wiedzieli, a już odeszli. Dlatego trudno omówić niektóre istotne momenty życia poetki.

Maria Karpińska, po mężu Węgrzynowska, urodziła się 21 lutego 1899 r. we wsi Parchomiwka w guberni kijowskiej w rodzinie zubożałego szlachcica włościa-

⁶ С. Павличко, *Теорія літератури*, Київ 2002, s. 39, 419.

⁷ М. Карпінська-Венгренівська, *Акорди смутку*, упор. О. Шалагінова, рец. Я. Конєва, Київ 2007.

nina („odnodworca”, czyli właściciela jednego dworku) Andrzeja Karpińskiego, który zarabiał na życie i utrzymanie dużej rodziny tkactwem, chociaż posiadał też zdolności muzyczne i grał na kilku instrumentach. To o nim napisze młoda poetka:

Голову схилено,
Ляда не стукає,
Нитки на ритках звисають,
Змалку-світанку
Аж до останку
Праця і праця без краю⁸. (s. 21)

Jak tutaj nie przypomnieć, znanego każdemu uczniowi szkoły średniej w dzisiejszej Ukrainie, Pawła Hrabowskiego: „Рученьки терпнуть/ Злипаються віченьки...”

Ukochanemu ojcu poetka poświęci jeszcze wiele innych utworów, a motywy nici i strun jako symboli życia będą się przewijać przez całą jej twórczość.

Jeszcze jako nastolatka Maria zaczęła próbować swych sił w stylistyce romantycznej, pełną garścią czerpiąc z folkloru, co nadawało jej wierszom rys bezpośredniości i szczerości charakterystycznych dla pieśni ludowych. Młode lata Karpińska spędziła we wsi Parchomiwka, której właścicielem był magnat, rzeczywisty radca stanu Wiktor Gołubowski (Gołubiew). W pamięci mieszkańców wsi dziedzic zapisał się jako osoba wykształcona i kulturalna. Podczas rewolucji 1905 r. miało miejsce makabryczne zdarzenie – rozszalały tłum zrabował majątek pana, a z rodzinnego grobowca wywleczono trumnę. Upojeni nieograniczoną wolnością chłopcy tańczyli wokół prochów swego pana na placu, rycząc ze śmiechu⁹. Ten straszliwy obraz odmalowała poetka w jednej z mistycznych wizji.

Kunszt poetycki młodej pisarki kształtowała sama rzeczywistość, sprowadzając ją na drogę ujęć symbolicznych w poszukiwaniu ukrytego sensu życia. Kilka przepięknych i tragicznych wierszy poświęciła Maria swojej ukochanej starszej siostrze Nadziei, która była guwernantką w domu pana Gołubowskiego. Posiadała ona głos o tak niezwyklej barwie, że pan Gołubowski postanowił zafundować jej studia w konserwatorium w Petersburgu. Dziewczyna nagle przed samym wyjazdem zmarła na zapalenie płuc. Maria przeżyła wstrząs, gdy czuwała nad jej ciałem, czytając Psalterz. Nagle zgasły świece, a oczy zmarłej się otworzyły. Wówczas to Maria oniemiała. Znachorka uleczyła ją uznanym ludowym sposo-

⁸ Tu i dalej w nawiasach będzie podawana strona cytowanego tomiku *Akordy smutku* M. Karpińskiej-Węgrzynowskiej. Brak strony oznacza, że tekst pochodzi z archiwum autorki.

⁹ W ukraińskiej literaturze etnograficznej znajdujemy wzmianki o archaicznych, przedchrześcijańskich tańcach rytualnych wokół zmarłych.

bem – zdjęła urok za pomocą jajka. Ten wypadek również znalazł się w poetyckiej kronice życia poetki:

Так тихо-тихо
Ти на столі...
Така спокійна
У вічнім сні...
Відкрите око
На білім чолі
Зібрало фарби
Твого життя... (s. 29)

Maria Karpińska ukończyła seminarium nauczycielskie w miejscowości Mlijiw w rejonie czerkaskim i tam poznała swojego przyszłego męża Fedora (Teodora) Węgrzynowskiego, który pochodził z polskiej rodziny szlacheckiej. Ciekawostką jest, że był on kuzynem Jarosława Iwaszkiewicza i dwie rodziny mieszkały obok siebie w miejscowości Kalnik na Kijowszczyźnie (dalekimi krewnymi męża poetki byli również wybitny polski kompozytor Karol Szymanowski i rosyjski pisarz Aleksandr Grin). Maria i jej mąż pracowali razem jako nauczyciele (mąż Marii był matematykiem z wykształcenia) w różnych miejscowościach Ukrainy. O Fedorze i jego bracie, który był leśniczym, wspomina pisarka Dokija Humenna (1904–1997) w jednym ze swoich utworów *Dar Ewdotei abo Ispyt pamjati*. Dokija Humenna opisuje w swoich dziennikach „stawyszcząską rozkosz” – życie w miejscowości Stawyszczce, postrzeganej przez nią jako antyczny gaj Akademo-sa, gdzie kwitły bzy i jaśminy, a po byłym pańskim ogrodzie spacerowali radzieccy nauczyciele, którzy prowadzili z uczniami uczone dyskusje. Tutaj właśnie Węgrzynowscy zatrzymali się na dłużej.

W środowisku miejscowej inteligencji, wśród której był również Dmytro Zahuł (1890–1944) – poeta, tłumacz i krytyk literacki zmarły potem w łagrze na Kołymie, Maria dowiedziała się o związku pisarzy chłopskich „Płuh” (1922–1932) i wstąpiła do niego. Będąc działaczką oświatową i w pewnym sensie spadkobierczynią dość długiej tradycji narodnictwa z jego „kahanciuwanniam”, czyli ideą szerzenia oświaty wśród ludu przez absolwentki pensjonatów dla szlachetnie urodzonych dziewcząt, w nowych czasach szukała miejsca dla swojej liryki. Dość łatwy dostęp młodzieży do możliwości publikowania miał w owych czasach też wymiar bez wątpienia szlachetny, gdyż inspirował do głębszego poznawania języka ojczystego. Na Ukrainie w latach 20. rozwijano różne formy wiejskiej aktywności kulturowej – zakładano czytelnie, chóry, kółka dramatyczne. Maria Karpińska, realizując w nowych warunkach misję oświatowo-kulturową wobec ziomków, brała

udział w odczytach, organizowała występy młodzieży wiejskiej w teatrzykach prezentujących szopki bożonarodzeniowe i obrzędy noworoczne, popularne na Ukrainie kolędowania i *szczedrowania* – odwiedzanie mieszkańców z życzeniami noworocznymi z widowiskami obrzędowymi. Pisała też utwory dramatyczne dla potrzeb ludowych kółek amatorskich.

W roku 1925 Węgrzynowscy na stałe zamieszkali w Kijowie. Maria pracowała jako nauczycielka języka i literatury ukraińskiej w szkole, w której przez pewien czas przed i po wojnie pracował Maksym Rylski. Obie rodziny przyjaźniły się ze sobą. Mąż Marii zajmował stanowisko rektora Wyższej Szkoły Melioracyjnej. Jako pisarka niestrudzenie wyrażająca świat Maria Karpińska-Węgrzynowska była również niestrudzona w prowadzeniu wychowawczej misji w niełatwych warunkach władzy radzieckiej. Niewątpliwą jej zasługą było stworzenie w domu swoistej atmosfery dla kultu słowa. Jej trzy starsze córki, wywiezione przez okupantów na roboty przymusowe do Niemiec, pisały listy do rodziców w formie wierszowanej, zwierając się z tęsknoty za ojczyzną. To nie było próżne estetyzowanie, lecz tradycja rodzinna. Zapiski osobiste, listy, refleksje w formie wierszowanej były normą komunikacji w kulturalnej rodzinie ziemiańskiej przełomu XIX i XX wieku:

Лети думко, лети бистра
Куди мені треба.
Дожидаю дочок рідних
З-під чужого неба. (s. 82)

W odpowiedzi jedna z córek pisała:

Доброго здоров'я, любая родина,
Добрий день далека, славна Україна,
Шлю привіт сердечний вам з чужого краю,
Рідну землю-матір серцем обнімаю. (s. 84)

Pewnie właśnie ta umiejętność przepuszczania każdego wydarzenia i każdego odruchu serca przez tekst poetycki spowodowała, że cztery córki Marii obrały profesję wykładowcy filologii ukraińskiej, francuskiej, angielskiej i hiszpańskiej, a młodszy syn Aleksander odziedziczył talent poetycki i pozostawił po sobie tomik przepięknych wierszy.

Na spuściznę twórczą Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej składają się wiersze, poematy dramatyczne, opowiadania i nowele, a także misteryjne wizje-sny.

W pierwszym neoromantycznym okresie twórczości wyraźnie odczuwalny jest jej młodzieńczy zapał, łączenie motywów osobistych z motywami społecznymi:

Отак, як потяг
Серед ночі
Проріже темряву віків,
Ввірветься з гамором і свистом
Нове життя...
І я піду туди. (s. 150)

Poetka często ucieka się do obrazów zarówno muzycznych, jak i malarskich:

Зазорійте ясним світом, зорі вечорові,
Натягніте срібні струни із неба додолу! (s. 4)

Ale nad światem otaczającej rzeczywistości – czasami ciężkiej i smutnej, czasami niebezpiecznej i krwawej – wyłania się świat idealny:

В царство сонця й весни
Я з тобою піду,
В царство сонця й весни
Із собою візьму
Тільки мрії ясні. (s. 25)

Poetka bardzo wczesnie zrozumiała, że do upragnionego celu, który określa jako „wolną pieśń ziemi”, prowadzi droga męczeńska:

Шлях далекий туди
Весь заріс тернами.
Скільки смілих лягло
Тут вже перед нами! (s. 25)

Główny akcent położony został nie tyle na ten wymarzony punkt dojścia, co na jego poszukiwanie. Ciernie, zakrwawione nogi, drut kolczasty jako wieniec – to symboliczne znaki drogi.

Pejzaż w poezji Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej jest wewnętrznym, subiektywnym doświadczeniem:

Як м'яко по траві
Лягають тіні
Червоні, золоті,
Рожево-білі.

Так музикою мрій
 Ясних, щасливих
 Дитинство відплива
 У вирій синій.

Poszczególne elementy pejzażu nawiązują do stanów psychiczno-emocjonalnych – ten chwyt artystyczny znany był już poezji barokowej, podobnie jak figura poetycka marzenia sennego. Mistyczne wizje-sny, jako specyficzny gatunek prozatorski, wykorzystywała poetka, opisując tragiczny okres głodu lat 30. (*Kometa, Wierzba, Miedziana kobieta, Gałązka bzu, Żmija*). Fantasmagoryczne mary, powtóry – to projekcje wewnętrznego „ja”, ale nie były one tak przerażające, jak rzeczywiste trupy na szubienicach w Kijowie z kartkami, na których nierównym charakterem pisma było wypisane *ludożerca*.

W późniejszym okresie twórczości (lata 40.–50.), który nie był już tak bogaty, lecz wyróżniał się pogłębionym psychologizmem, widoczne jest przejście od efektów kolorystycznych i dźwiękowych w obrazach świata przedstawionego do penetrowania egzystencjalnej głębi świata:

Прозора глибина і чистота,
 Як крапля, зіткана із мрій.
 А в глибині втаємнена печаль
 Смутні і добрі очі...

W dojrzałej poezji ostatnich lat życia Maria Karpińska wykorzystywała obrazy korespondujące z folklorem. Nie były to już wzorzyste „hafty” ludowych metafor, lecz głębokie obrazy pokrewne z tymi z ludowej mitologii, jak np. nieszczęścia, które oplątują człowieka, sprawiając, że jego istnienie staje się nieznośne:

Ідуть рядами мої печалі,
 Ідуть як старці, важкий їх путь
 Ген-ген за обрій. А за плечима
 В своїх торбинах біду несуть.
 Запали очі, благають долі.
 Їх горе гонить в далеку путь.
 Ідуть по світу, ідуть по щастя,
 А за плечима біду несуть.

Plastyczna obrazowość tego wiersza nabiera mocy filozoficznego uogólnienia: Jaki ma sens uparta pogoń za szczęściem człowieka, który nie potrafi odrzucić bagażu własnych grzechów?

Najbardziej znaczące w późnej poezji Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej jest dążenie do harmonii kosmicznej, wyrażane za pomocą symboliki astralnej, obrazu żywiołów i dominacji kolorystyki niebiesko-błękitnej:

Подивись на синє небо –
Зорі краплять, як роса.
Бач: тремтять на нижних стеблах.
Бач: живуть, як ти і я.

W tym wierszu przestrzeń emocjonalna egzystencji zmienia się w mistyczną: „każdy mężczyzna i każda kobieta – gwiazda”. Taki też jest motyw wiodący utworu *Я йду в поле*, gdzie, jak się okazuje, zwykli radzieccy traktorzyści to przybysze z różnych planet.

W ostatnim okresie twórczości kwestia świadomości narodowej, motywy obywatelskie, uwarunkowania społeczne czy też jakiegokolwiek schematy ideologiczne nie należą już do tematyki interesującej poetkę. Pozostało tylko współprzeżywanie, współodczuwanie rany świata jako swojej własnej. Każda przygarbiona postać na drodze jest odbierana jako osoba najbliższa w jej poniżeniu i udręczeniu. Poprzez coraz bardziej oszczędne przedstawianie zdarzeń, przez symbolizację rzeczywistości (*Кущі. Роса. Квітки врівень з Санею. Білі стіни хатини. Бандум*) poetka zmierza do pełnego stopienia się z rzeczywistością w słowie. Wyraźnej symbolizacji ulegają takie pojęcia, jak dusza, droga, gwiazdy, siew ziarna, deszcz, promienie słońca i in.

Przepelnia jej utwory miłość o najwyższej sile, wręcz ofiarna – do rodziny, ojczyzny, całego świata; owa alchemia serca, która przemienia świat w pieśń wolności:

Я серце своє розшматую
На вінок тобі!
Кров'ю-слізьми перев'ю-
Бриліантами¹⁰ (s. 45)

U wierszu, pisanym niedługo przed śmiercią, a skierowanym do męża, który przeżył ją 15 lat, poetka chwytą i zatrzymuje ulotną chwilę zwyczajnego życia:

Я іду, іду до тебе крізь роки.
Стій, Не руш. Дивись. Спиніться,
Горе, смерть, страждання... Дві руки
Крізь туман до мене простяглися.

¹⁰ Te właśnie słowa naszej babci Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej: *Я серце своє розшматую на вінок тобі* wraz z moim bratem Aleksandrem Koniewym przyjęliśmy jako motto kulturologicznej gazety *Українські обрії*, którą wydawaliśmy w Kijowie w latach 1991–1992 za własny koszt, wierząc, że w ten sposób przyśpieszymy nadejście demokratycznych przemian w naszym kraju.

Wspominając odległą przeszłość, swoją promienną młodość, autorka zwraca się ku przyszłości i tym samym sprowadza ją do sfery absolutu:

Поміж нами грізний час і простір.
 І веселкою здіймаються мости
 Звідсіля у юність... Я проходжу
 По місточку тім у цвіт весни,
 Шовк трави і квіти гіацинту
 А до ніг схиляються світи.
 [...]
 Я іду, іду до тебе, хоч не ждеш.
 Хоч війна і горе поміж нами
 Я боюсь повірити... Ти йдеш
 З ясным усміхом до мене, мій коханий.

Zyciowa postawa Marii Karpińskiej-Węgrzynowskiej, wyrażająca się w jej twórczości, może być uznana za zjawisko typowe dla inteligencji ukraińskiej początku XX wieku, która w swej aktywności łączyła dwa – zdawałoby się przeciwstawne czy pozornie skonfliktowane – dążenia, mianowicie poczucie narodnickich zobowiązań wobec ludu ukraińskiego i wierność wymogom sztuki słowa, która wyraża najgłębsze odczucia, będące znamionami stanu duchowej suwerenności jednostki, sytuującej w kosmicznych sferach miejsce człowieka jako istoty uniwersalnej.

Резюме

Литературно-культурная деятельность Марии Карпинтской-Венгжиновской в контексте украинского модерна

В статье рассматривается жизненный путь и творчество малоизвестной украинской поэтессы польского происхождения Марии Карпинской-Венгреневской (1899–1963), члена союза крестьянских писателей „Плуг” (1922–1925). В 2007 году в Киеве впервые было издано собрание произведений писательницы *Аккорды печали*.

Summary

Maria Karpińska-Węgrzynowska's literary and cultural activity in the context of Ukrainian modernism

The article analyzes the life and poetry of a little-known Ukrainian poet of the Polish origin Maria Karpinska-Wengrenowska (1899–1963), a member of the union of the country writers „Plough” (1922–1925). In 2007, in Kiev the book *Chords of grief* of this writer was published for the first time.